

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

PAP ANDRÁS LÁSZLÓ

**Vallomások vezérszóra: nyomozási fiasco
az arizonai buddhista szentélybeli tömeggyilkosság
ügyében¹**

Az augusztus a legforróbb hónap Arizonában. Ez azt jelentette, hogy a negyven fokot is elérő hőmérséklet még több munkát és vizet igényelt az Egyesült Államok ötödik legnagyobb városától, Phoenixtól mintegy harminc kilométerre fekvő, a Luke katonai légibázis mellett lévő Promkunaram Wat buddhista kolostor lakóinak elsődleges ételkészítés-ellátást nyújtó kertek gondozása. A közelben lakó és a templomban az ételek elkészítésében segédkező két katonafeleség, Chawee Borders és barátja, *Primshat Hash* 1991. augusztus 10-én, szombaton, 10.40-kor a kolostor előtt leparkolt a kocsijával, de különösnek találták, hogy a veteményeskert öntözőberendezése működik: erős sugárban locsolta a már pocsoltyás területre. A templom környékét is nyomasztóan csendesnek találták; bár, tekintve, hogy a környéken nem voltak lakóházak, és a templomban élők – hat szerzetes, egy szerzetesnővédek, egy idős apáca és 17 éves rokona – pedig többnyire csendes meditációval töltötték az idejüket, ez önmagában még nem lett volna kivételes. Valamennyien Thaiföldről származtak, és a buddhizmus legkonzervatívabb iskolájaként alakult théraváda követői voltak: az agresszió elutasítása, mások segítése, a spirituális elhivatottság és a szerzetesi fegyelem jellemezte őket. Erre gondolva Chawee Borders kissé megnyugodott, ám a nyitott ajtón áthaladva, az L alakú épületbe érve mégis egyre erősödött az érzése, hogy valami nincs rendben. Elhatározta, hogy beszél valakivel, mielőtt a konyha felé veszi útját, hogy nekiálljon az ételek előkészítésének. Keresztülment a szőnyeggel borított előtérben, ahol egy kék terítővel letakart talpazaton, dísznövények és egyéb kegytárgyak mellett, most is ott állt egy ember nagyságú, arany Buddha-szobor, mellette pedig az egydolláros bankjegyekkel teleggatott pénztár. Tisztelettudó csöndben sétált tovább, a szerzetesek meditációjának halk neszeire füllelve. Ám rövidesen rádöbben, hogy egyáltalán semmit nem hall, pedig a lakók órák óta ébren vannak már. Amikor benyitott a hálókabinokhoz vezető terembe, már biztosan érezte, hogy valami nagyon nincs rendben. Ez az érzés bizonyossággá erősödött, amikor telefoncsöngést hallván az egyik készülékhez lépett, és észrevette, hogy a vezeték el van vágva. Ekkor elé tá-

¹ Az írás a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj keretében készült.

rult a borzalom: a templom mezítlábas lakói arccal lefelé a földön feküdtek – kör alakban, mint egy kerék küllői –, a szőnyeget és sáfrányszínű köpenyüket egyaránt átázta a vér... A két nő rémülten rohant először a közvetlen szomszédhoz, majd megijedve annak kutyáitól, a következő házhoz. Onnan, *Joseph Ledwidge* lakásából hívták a rendőrséget.

Helyszínelés és profilalkotás

A telefonhívásra a Maricopa megyei seriff hivatala válaszolt, és azonnal járőröket küldött a helyszín biztosítására, majd nyomozókat, hogy megindulhasson az Arizona állambeli első tömeggyilkosság felderítése. A nyomozás vezetője, *Tom Agnos* tanácstalan volt. Nemcsak a szelíd és békeszerető emberek elleni brutalitás mértéke volt mellbevágó, de a bűnügyi helyszínelés következtetései sem álltak össze. A tömeggyilkosságok többsége munkahelyen (vagy iskolában) történik; és itt nyilván nem egy elégedetlen munkatárs öldökléséről, hanem szabályos kivégzésről volt szó. Valamennyi áldozatot hátulról, közelről lőtték fejbe; többen két-három lövést is kaptak. A testhelyzetük alapján megállapítható, hogy egy kivétellel (aki mintha menekülni próbált volna) valamennyien látható beletörődéssel, ellenállás nélkül fogadták a sorsukat. Többen imádkozás közben haltak meg: valamennyien ugyanabból a fegyverből lőtték golyóitól, de néhányuk karján más fegyverből származó sebeket is találtak. Az ujjukat a hátuk mögött összekulcsolva fekvő áldozatokat vélhetően egymás szemé láttára, sorban gyilkolták meg.

A nyomozók a holttestek által formált kör közepén egy hamutálat, egy marlboros dobozt és egy eldobható öngyújtót találtak, továbbá két ötletszerűen kifújít poroltót, egy halom kulcsot egy asztalon; valamint durva betűkkel a falba karcolva azt a szót, hogy „vér”. A holttestek körül több különböző fegyverből származó töltényhüvely volt: gépfegyverből, .22-es kaliberű maroklófegyverből és puskából, közülük egyik sem tartozott a professzionális fegyverosztályba.

Tekintettel arra, hogy az áldozatok thaiföldi állampolgárok voltak, így felmerült a lehetősége annak, hogy a döbbenetes mézárulás nemzetközi konfliktussá is fajulhat. A nyomozók így azonnal az FBI-hoz, a Szövetségi Nyomozóirodához fordultak, segítséget kérve az elkövetői profil meghatározásához.

Több lehetőség is felvetődött. Mivel a heroin többsége Ázsiából érkezik Amerikába, felmerülhetett egy ki nem fizetett csempészszállítmány miatt kialakuló üzleti leszámolás vagy maffia-összecsapás lehetősége. Ez ellen szólt azonban, hogy sehol sem találtak kábítószert.

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

Elképzelhetőnek tartották azt is, hogy személyes bosszú áll a háttérben: a későbbi nyomozás során többen hallottak olyan pletykákat, miszerint az egyik szerzetesnek viszonya lett volna egy férjes asszonnyal. Ezt a verziót támasztotta alá az a szemtanú, aki reggel hét óra tájban egy Ford Broncot látott elhajtani a helyszínről.

A „vér” felirat a Charles Mansonéhoz² hasonló szekták és bandák tetteit szignáló gyakorlatának másolása lehetett, de felmerült a rasszista indíttatású gyűlölet-cselekmény is, hiszen a kolostor környékének társadalmi közegét meglehetősen konzervativizmus, nemritkán pedig rasszizmus és idegengyűlölet is jellemezte. (A buddhista szentélyt 1983-ban eredetileg a bázison szolgáló katonák – még a vietnami háború idején – Thaiföldről hozott feleségeinek létesítették, a thaiföldi kormány támogatásával.) A rablógyilkosság lehetősége is felmerült, hiszen számos értéktárgy – például videokamera – eltűnt, mindamellett érintetlenek maradtak más értékes tárgyak, valamint a készpénz. Az asztalon felhalmozott kulcsok arra utaltak, hogy az elkövetők kerestek valamit, mondjuk egy széf kulcsát. Tekintve, hogy a szerzetesek vallása tiltotta a dohányzást, a hamutálban lévő csikkek számából arra következtettek, hogy a gyilkosság egy hosszan tartó, elhúzódó eseménysorozat része volt. A gyilkosságok idejét este tíz óra és éjfél közé tették. Ujlenyomatot sehol sem találtak (még a cigarettákon sem), így feltételezhető, hogy az elkövetők kesztyűt viseltek.

A befejezetlen rablás, az erőszak és a poroltókkal elkövetett, ötletszerű vandallizmus fiatalokra, méghozzá eléggé ostoba elkövetőkre utalt. Az egyik első jelentést készítő szakember a profil három elemét emelte ki: a szervezetlenséget, az elkövetők fiatal korát, és – nem talált rá szakszerűbb kifejezést – „hülyeségét”. A tömeggyilkosságok általában valamilyen jelképes helyszínen, vagy az elkövető(k) által gyakran látogatott, ismerős helyen történnek. Az elkövetés bizonyos impulzusok sajátos együttállásának következménye, a bűnismétlés valószínűsége alacsony. A nyomozás elsődleges célpontjával tehát a közelben élő kamaszokat választották, valamint az orgazdákat, mert valószínűsíthető volt, hogy az ellopott kamerákat nem saját használatra vitték el, hanem minél hamarabb pénzé kívánták tenni.

Az 56 fős – tíz arizonai nyomozóból, valamint szövetségi ügynökségek, például az FBI, a bevándorlási hivatal, a kábítószer elleni ügynökség és a katonai nyomozóhivatal alkalmazottaiból álló – különleges nyomozócsoportot vezető Agnos seriff, noha még soha nem találkozott ilyen horderejű ügygel, gyorsan összeállított egy 800 nevet tartalmazó listát azokról, akiket meg kell keresni, és ki kell kérdezni az

² Amerikai bűnöző, aki az 1960-as évek végén egy szekta vezetőjeként több brutális bűncselekmény – például a nyolc és fél hónapos terhes Sharon Tate filmszínésznő, Roman Polanski filmrendező feleségének meggyilkolása – kitervelője lett.

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

---

eset kapcsán. Agnos emellett felhívta kollégái figyelmét arra is, hogy tartsák nyitva a szemüket arra az esetre, ha az elkövető hibázik, és például kérdéssel, a fegyvereknek vagy az ellopott tárgyak nyilvános mutogatásával lebuktatja magát. Egyidejűleg több lehetséges forgatókönyvet is követett. Tekintetbe véve a vérengzésszerű tömeggyilkosságok sajátosságait, valamint azt a tényt, hogy Arizona államban még soha nem fordult elő ilyesmi, némi mérlegelés után elvetette azt a lehetőséget, hogy kapcsolatot keressen más, korábban elkövetett bűncselekményekkel. Politikai szempontból a thai hatóságokkal történő kapcsolatafelvételt is ellenjavalltnak ítélte, az amerikai kormány ugyanis nyilatkozatot bocsátott ki, leszögezve, hogy a nyomozás megnyugtatóan halad; ezek után kényelmetlen lett volna Thaiföldön elkövetett hasonló bűnesetek iránt érdeklődni, mert ez esetleg azt a látszatot keltezte volna, hogy a nyomozás elakadt.

A nyomozást vezető sheriff az áldozatokra irányította a figyelmét. Kiderült például, hogy a szerzetesek ékszeret viseltek, amelyek eltűntek a rabláskor: ezekről részletes leírást készítettek, és figyelték, hogy piacra kerülnek-e ilyen tárgyak. Az összes áldozat thaiföldi állampolgár volt, ám más-más ideje tartózkodtak az Egyesült Államokban. Közös volt bennük, hogy valamennyien büntetlen előéletűek voltak, és egyiküket sem hozták összefüggésbe kábítószer-csempészettel. Aki csak ismerte őket – a szomszédok, a gyülekezet tagjai –, kizárólag jószívűségüket, segítőkészségüket, emberbaráti melegségüket és a mindig nyitva álló ajtóikat emlegette. A legtöbb szerzetes harminc és negyven év között járt; az apáca 36 éves volt, az apáca 75, a templomszolga pedig 21. Valamennyien egy-egy matracral és néhány aprósággal felszerelt kamrában laktak. Összességében tehát sem háttérük, sem életformájuk, sem személyiségük nem valószínűsítette az áldozattá válást: ismert ellenségeik, haragosaik nem voltak, elutasították az erőszakot, és komolyabb érték tárgyaik sem voltak. Nem sok biztató nyom akadt hát a nyomozás első időszakában.

Gyanakvás, gyanúsítás és beismerő vallomások

Szeptember 10-én, pontosan egy hónappal a gyilkosságok után azonban két fontos fejlemény is történt. A nyomozók telefonhívást kaptak egy tusconi elmeógyógyintézetből: a telefonáló közölte, ha felkeresik, akkor elárulja, hogy kik voltak az elkövetők. Ugyanezen a napon a Luke katonai légbázis különleges egysége jelezte a nyomozó csoportnak, hogy találtak egy a gyilkosságoknál használt fegyverhez hasonló, .22-es kaliberű puskát. Jelezték, hogy még augusztus 20-án figyeltek fel a fegyverre egy közlekedési rutinvizsgálat során, de miután akkor még nem szerepelt

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

---

a körözött tárgyak listáján, nem tulajdonítottak különösebb jelentőséget a puskának. A fegyver egy 17 éves fiú, *Rolando Caratachea* mellett hevert az anyósülésen. A mögötte haladó autót a thai származású *Jonathan Doody* vezette; mindketőjüket gyanús viselkedésük miatt igazoltatták. A következő napon a rendőrök megint csak találkoztak velük egy közúti igazolatáskor; ezúttal a két fiú egy kocsi-ban ült. A kérdésre, hogy ezúttal hol a puska, *Caratachea* előadta, hogy a saját autójában, amely *Doody* lakása előtt – azaz a légibázis területén – parkol. A rendőrök kimentek a helyszínre, és meg is találták a fegyvert. Miután a rejtett fegyver-viselés (azaz ha valakinél nem látható módon van fegyver) szabálysértésnek minősül, értesítették a seriff irodáját. Tekintettel büntetlen előéletükre, valamint arra, hogy semmilyen konkrét gyanú nem merült fel velük szemben, a két tinédzser visszakarta a puskát. Szeptember 10-én ennek az intézkedésnek a feljegyzéseit juttatta el a katonai légibázis különleges egysége a nyomozó csoporthoz. Agnosék azonnal intézkedtek, és engedélyt szereztek a fegyver lefoglalására. A ballisztikai és egyéb elemzésekre azonban várni kellett, mert a közrendvédelmi osztályon már így is nyolcvan hasonló, a vérengzéseknél használtakhoz hasonló kaliberű fegyver vált bevizsgálásra.

Időközben a nyomozók megérkeztek a tusconi elmeegógyintézetbe, ahol a 24 éves *Michael McGraw*-t azonosították be a telefonhívás kezdeményezőjének. Először tagadta, hogy ő hívta a rendőrséget, majd beismerte, hogy részt vett a rabló-gyilkosságban, és megnevezte négy további társát: *Mark Felix Nunez*, *Lero Valdez Bruce*-t, *Dante Parkert* és *Victor Zaratét*. Rövidesen valamennyiüket előállították, és hosszas kihallgatás után egytől egyig részletes beismerő vallomást is tettek. Úgy tűnt tehát, hogy az eset gyorsan és eredményesen megoldódott.

Noha a vallomások néhány ponton ellentmondtak egymásnak, de abban egyeztek, hogy augusztus 9-én délután két autóval, egy Ford Bronccoval és egy Chevrolet Balzerrel Phoenixbe mentek, ahol három további fiatalemberrel találkoztak, majd este a kolostorba hajtottak. *Parker* beszámolt egy a szerzetesektől elvett, spirált formázó gyűrűről is, amely nem szerepelt az elrabolt tárgyakról vezetett rendőrségi listán. Elmesélte, hogy a szerzetesek hogyan próbáltak ellenállni, valamint azt is, hogy mennyire megijesztette a váratlanul a terembe lépő apáca.

Tekintettel arra, hogy az öt férfi közül kettő büntetett előéletű volt, valamint arra, hogy a gyilkosság több olyan részletéről is beszámoltak, amelyekről a sajtó nem tudósított és a közvélemény sem értesülhetett, a nyomozó csoport vezetője sajtótájékoztatón jelentette be az öt férfit őrizetbe vételét, valamint a nyomozás sikeres lezárását.

Némi gyanú azonban már a beismerő vallomások ellenőrzésének kezdetén felmerült. Kiderült, hogy az eredetileg betelefonálóként azonosított *McGraw* videofelvétellel bizonyíthatóan a munkahelyén tartózkodott a gyilkosság idején. Állítása

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

---

szerint kényszervallatás nyomán tett beismerő vallomást: már a pszichiátriai intézetben is erőszak hatására mondta el, amit mondtak neki. Állítása szerint a rendőrség összesen harminc nyomozó hallgatta ki, több mint 44 órán keresztül, miközben többször megfenyegették. Fenntartotta eredeti álláspontját, miszerint nem ő hívta a rendőröket, hanem valaki más próbálta ily módon hírbe hozni az intézetből, ahova egyébként kábítószer-függősége miatt jelentkezett be. Azt állította, hogy a kihallgatói megtagadták abbéli kérésének teljesítését, hogy az ügyvédje jelen lehessen a kihallgatáson; éhezítették; nem hagyták pihenni; és megalázták (például üdítőitalos dobozba kellett vizelnie).

McGraw után a többi gyanúsított is visszavonta vallomását: ketten azt állították, hogy mivel a kihallgatás előtt egy olyan szobában várakoztatták őket, amelyben a gyilkosságról készült felvételek és ábrák voltak kifüggesztve, ezzel lehetővé tették, hogy konkrétumokat is beismerjenek, csak hogy végre békén hagyják őket.

Szeptember 17-én újabb videofelvétel került a rendőrség kezébe, amely kétséget kizáróan bizonyította, hogy a gyilkosság időpontjában Victor Zarate Tusconban tartózkodott. Ennek következtében megszüntették az előzetes letartóztatását. Noha McGraw esetében is létezett egy hasonló meggyőző erejű bizonyíték, őt nem engedték szabadon, mert a rendőrség továbbra is fenntartotta azt az álláspontját, hogy ő volt a telefonáló. A bíróság és az esküdszék is arra a meggyőződésre jutott, hogy miután beismerték tettüket, a többi négy gyanúsított esetében indokolt a fogva tartás fenntartása.

Több mint egy hónapig semmi nem történt az ügyben – egészen addig, amíg október 24-én az arizonai rendőrség közrendvédelmi osztályának ballisztikai laborjában el nem jutottak a két kamaszfiútól elkobzott puska elemzéséhez. Mivel az abból kilőtt lövedék hüvelye egyezett a kolostorban találtakéval, azonnal házkutatást rendeltek el a fiatalemberek lakásában, ahol további, a gyilkosságokhoz használt fegyvert találtak; kések, maszkok, kesztyűk és számos további katonai felszerelés társaságában. Garciát és Doodyt, majd Doody öccsét, Davidet is letartóztatták.

Agnos seriff ennek ellenére a négy korábban őrizetbe vett gyanúsított fogva tartása mellett döntött, mondván, hogy egyrészt az FBI még nem végzett a bűnügyi helyszínen talált haj és egyéb szövetek elemzésével – és főleg azért, mert megítélése szerint a beismerő vallomások szilárd alapokon állnak, hiszen épeszű emberek, különösen, ha börtönviseltek, nem ismernek be olyan cselekményt, amelyet nem követtek el. Rick Romley megyei főügyész azonban, miután megvizsgálta a vallomások közötti ellentmondásokat, és ténybeli hibákat igazolt, november 22-én intézkedett a szabadításukról, valamint az ellenük felhozott vádak ejtéséről. Az első keresetlevél négy nap múlva érkezett meg jogtalan fogva tartás miatt okozott kárral összefüggésben...

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

Doddy és Garcia rövidesen beismerte ugyan részvételét a rablógyilkosságokban, ám egymást vádolták a tényleges elkövetéssel. Sőt egymásnak és saját maguknak is ellentmondva, másokat is igyekeztek bevonni a történetbe. Garcia először azt vallotta, hogy csak ketten voltak, majd, a rendőrök nagy örömére, a korábban letartóztatott férfiakról is azt állította, hogy ott voltak. Doody viszont egy nagyobb bandáról beszélt, amelynek ő egy kint várakozó tagja volt csupán, és az eredeti céljuk mindössze annyi volt, hogy kipróbálják: ki tudják-e cselezni a templom riasztórendszerét. A lakásában lévő fegyver- és katonafelszerelés-arszenálról nem tudott magyarázattal szolgálni. Azt is hozzátette: a banda megfenyegette, hogy bántják a családját, ha bárkinek szól az esetről.

A bíróság úgy döntött, hogy nagykorúként vonja felelősségre a fiatalokat, ami akár halálbüntetéssel is járhat. Egy év múlva, 1993-ban Garcia vádalkut kötött, és életfogytig tartó börtönbüntetés fejében Doody ellen vallott. A vallomása után egy másik bűncselekmény elkövetését is beismerte, amely miatt – mint később kiderült, ugyancsak kényszervallatással szerzett beismerő vallomás után – a 47 éves, pszichiátriai problémákkal küszködő, kóros elmeállapotú *George Edward Peterson* 14 hónapig ült börtönben. Az 1990 októberében, vagyis két hónappal a buddhista templomban történt mészárlás után elkövetett bűncselekményben húsz dollárért ölték meg az ötvenéves *Alice Cameront*. Garcia, hogy bizonyítsa vele szerelmét, 14 éves barátnőjével, *Michelle Hoover*rel húzatta meg a ravaszt. (Michelle ugyancsak beismerő vallomást tett, és 15 év börtönbüntetést kapott.)

Garcia vallomása szerint az augusztusi eset egyszerű rablásnak indult, amelyről két hónapja fantáziáltak a fiúk. Jonathan testvére beszélt nekik a tömör arany Buddha-szoborról, valamint az állítása szerint kétezer dollárt tartalmazó széfről. David arról is beszámolt, hogy a szerzeteseknél készpénz, fegyverek és kamerák is vannak. Mindez könnyű és értékes zsákmánynak tűnt, különösen azért, mert Doody már régóta ácsingózott egy ezerdolláros kocsi után. Hogy érdekesebb legyen, úgy döntöttek, háborús játékot csinálnak a rablásból. Terepruhát, távcsővet, hótaposó csizmát, köteleket és hevedereket vásároltak, Doody kölcsönkénté *Caratachea* puskáját, Garcia pedig kicsempészte a nagybátyja gépfegyverét a lakásukból. A hegyekben tesztelni próbálták a fegyvereket, hangtompítóval. Ez sikertelen volt ugyan, de a tervüket nem adták fel. Augusztus 9-én először egy buliban voltak, majd 22.00 és 22.30 között a templomhoz mentek. Betörték, a szerzeteseket térdre parancsolták és körbe rendezték, majd egyikük egy órán keresztül fegyverrel a kezében őrködött felettük, amíg a másik a széf kulcsát kereste, és törtúzott. A későbbiekben a terembe lépő apácát is letérdepeltették. Egyikük sem tanúsított ellenállást. A széf kulcsát nem találták ugyan, és a Buddháról is kiderült, hogy csak festett arany, de összeszedtek 2500 dollárnyi készpénzt, néhány kame-

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

---

rát és egy sztereolejátszót. Garcia távozni akart, ám Doody ragaszkodott hozzá, hogy ne maradjanak szemtanúk, és a kanapéra felállva egyenként lelőtte az áldozatokat. Garcia beismerte, hogy a géppisztollyal megsebesített egy-két szerzetest, de ragaszkodott ahhoz, hogy nem ölt meg senkit. Ezután késsel a falba véste a „vér” feliratot. Mindezt Doody 1993 májusában kezdődő perében adta elő, így a július 12-én meghozott ítéletben Jonathan Doodyt kilencrendbeli emberölés és 11 rendbeli egyéb bűncselekmény vádjában találták bűnösnek. Az ügyész halálbüntetést kért rá, de a bíró nem tudta teljes bizonyossággal megállapítani, hogy melyik vádlott követte el ténylegesen a gyilkosságokat, ezért óvatosságból 281 évnyi szabadságvesztés-büntetésre ítélte. *Alessandra Garcia* a vádalku alapján kiszabható leghosszabb büntetést kapta, 271 évet. A templomi mézárálásért jogtalanul fogva tartott férfakkal 2,8 millió dollár megfizetése mellett kötöttek egyezséget. Peterson további 1,1 millió dollár kártérítést kapott. Az arizonai fellebbviteli bíróság elutasította Doody felülvizsgálati kérelmét, amelyet azon az alapon nyújtottak be, hogy a fiatalkorú beismerő vallomását szülői hozzájárulás hiányában szereztek be. 2008-ban viszont a szövetségi fellebbviteli bíróság elfogadta³ az *Alan Derschowitz*, a Harvard jogászprofesszora által képviselt, megismételt felülvizsgálati kérelmet, és miután a vallomását kényszer alattiinak minősítette, Doodyt szabadlábra helyezték. Agnos seriff politikai karrierje (Amerikában számos helyen választják a seriffet) két-tétört; öngyilkos lett.⁴

Vallomás vagy (kényszer)vallatás?

Az iménti bűneset és az utána következő nyomozás azért vált széles körben ismertté, mert egyre inkább érinti a szakmai (kriminalisztikai, kriminológiai és alkotmányjogi) érdeklődés homlokterébe kerülő kérdést: a kényszer alatt született beismerő vallomásokét. Nem csak a kínzást vagy nyilvánvaló fizikai nyomást alkalmazó kényszervallatásokról van szó. A kihallgatásokon rutinszerűen alkalmazott pszichológiai módszerek, trükkök, ígéretek vagy a terhelnél egy idő után jelentkező kimerültség (és a beismerés függvényévé tett pihenés) hatását tekintve nem könnyen válszthatók el a durvább, manifeszt kényszer eszközeitől. A kérdés igazából az, hogy mit jelent valójában a hallgatás joga, különös tekintettel arra, hogy a bíróságok, különösen az esküdszékek, az egyéb bizonyítékoknál lényegesen nagyobb

³ Doody v. Schirro 9th Cir. - Feb. 25, 2010.

⁴ Bővebben Gary Stewart: A place of peace – a plea of blood. Arizona Attorney, May 2008

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

---

meggyőző erőt tulajdonítanak a „bizonyítékok királynőjének”, még abban az esetben is, ha azt nem támasztja alá a többi bizonyíték, vagy netán ellentmond nekik.

A szakirodalom a hamis beismerő vallomásnak három fontosabb fajtáját ismeri: önkéntes, kényszerített-együttműködő, kényszerített-internalizált. Az önkéntes beismerő vallomásra jó példa, hogy amikor 1932-ben Charles Lindbergh gyermekét elrabolták és meggyilkolták, több mint kétszázan jelentkeztek, hogy ők voltak. Egy évtizeddel később, a Fekete Dália néven ismertté vált Elizabeth Short megcsonkítását és meggyilkolását is több mint harmincan vállalták magukra. Ez tehát gyakori jelenség a nagy nyilvánosságot kapó ügyek esetében. Gyakoribb, hogy azért tesz valaki hamis beismerő vallomást, hogy ezáltal elterelje a nyomozó hatóságok figyelmét a tényleges elkövetőről: pénzért cserébe vagy valamilyen fenyegetés hatására, de akár szülői szeretettől vezérelve is. Egyes esetekben családon belüli erőszak áldozatai, vagy ritkábban, bünszervezetek tagjai is élnek e lehetőséggel, arra számítva, hogy ily módon nagyobb biztonságra lelnek a börtönben, mint a külvilágban. Az önkéntes beismerő vallomás lényege, hogy legalábbis a rendőrség nyomásgyakorlásától függetlenül, szabadon, önálló akaratelhatározáson alapul.

Ennél gyakoribb azonban a második esetkör, a tényleges fizikai vagy pszichikai ráhatás nyomán kicsikart vallomás. Itt a terhelt tisztában van azzal, hogy vallomása hamis, azaz nem követte el a terhére rótt cselekményt: ezt a nyomozó hatóság nyomására, általi kényszerítve, valamely cél érdekében teszi meg. Ilyen, ha például a vallomásért cserébe telefonálási lehetőséget, ételt-italt, drogfüggőnek kábítószerrel ígérek a rendőrök, de idetartozik az az eset is, amikor a rendőrség azt állítja, hogy a tettestársak vallomása vagy más bizonyíték alapján bizonyosra vehető, hogy a terhelt bűnös, és például a halálbüntetéstől egy beismerésen alapuló vádalkuval menekülhet meg csupán. Esetünket tekintve különösen ironikus, hogy a tisztességes eljáráshoz fűződő alkotmányos jogot érintő talán legfontosabb döntését, amely a védőhöz való jog mellett a hallgatás, a vallomástétel megtagadásának jogát és a kínvallatás tilalmát is magába foglalja, Amerikában negyed századdal korábban éppen egy Arizona állam ellen folytatott ügyben⁵ mondta ki elvi éllel a legfelsőbb bíróság. Olyannyira, hogy e jogokat a köznyelv is „Miranda-jogként” ismeri. Fontos azonban megjegyezni, hogy ha a terhelt lemond a hallgatáshoz fűződő jogáról, a nyomozó hatóság élhet a félrevezetés és a manipuláció különböző eszközeivel – ami sokszor egyébként, ha fenyegetésként értékelhető is, már nehezen határolható el a pszichikai nyomásgyakorlástól. Doody esetében azonban a szövetségi fellebbviteli bíróság éppen azt állapította meg, hogy formálisan tájékoztatták ugyan a terheltet a hallgatáshoz fűződő jogáról, ám valójában a barát-

⁵ Miranda v. Arizona 384 U.S. 436 (1966)

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

---

ságos felnőtt (például szülők) távollétében, nemritkán négy-öt rendőr által lefolytatott, csaknem tizenhárom órán át tartó kihallgatás – amelynek során a nyomozók rengetegszer nyilvánvalóvá tették, hogy addig nem mehet aludni, amíg vallomást nem tesz – egy 17 és fél éves fiú esetében nem tekinthető önkéntesnek, és ezáltal lényegében kiüresedett a hallgatáshoz való jog. A bíróság az ítéletét a korábbi bírósági döntésekben is felhasznált kihallgatási jegyzőkönyv beható elemzésére alapította. A 21.25-től másnap reggel 10 óráig tartó kihallgatás teljes szövegét hangszalagra rögzítették, erről a terheltet egyébként nem tájékoztatták. A bíróság megállapította, hogy miután a terhelt több ízben hosszabb időre hallgatásba burkolódzott, a rendőrök folyamatosan ismételték kérdéseiket, és azt állították, hogy köteles válaszolni. Ötször kérdezték meg, hogy kitől származott a templom kirablásának ötlete: Doody egyszer sem válaszolt. Tizennégyyszer kérdezték meg, hogy Caratachea ötlete volt-e: Doody egyszer válaszolt csupán, azt mondta, hogy nem tudja. Huszonöttször kérdezték meg, hogy járt-e a templomban: erre egyszer sem válaszolt. Átlagban minden negyvenötödik kérdésre felelt csupán, miközben kihallgatói azt ismételték: „El kell mondanod... Tudnunk kell... El kell árulnod... Válaszolj, Jonathan, válaszolj!” Nyolcszor következett be olyan, hosszabb szakasz, amikor Doody csöndben ült, és harmincnál is több kérdést hagyott válasz nélkül. Az egyik kihallgató, Sinsabaugh nyomozó ilyenkor azt ismételte: „Addig itt maradj, amíg nem válaszolsz... Válaszolnod kell... Most már kezdj el beszélni... Mondd el, Jon, beszélj hozzám, Jon... Légy férfi, beszélj...!” Az első, alig hallható „igen” hajnali fél négykor hagyta el Doody ajkát, miután Sinsabaugh nyomozó tizenegyedszerre kérdezte meg, hogy részt vett-e a templomi incidensben. Az ezután lassan-lassan megszerzett, egy szótagos válaszok után egyre türelmetlenebbül ismételte, hogy „ha egész éjszaka várunk kell arra, hogy két apróságot elmondj, nagy gondjaink lesznek”. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy miután a nyomozó hatóságok nyilvánvalóvá tették az alvásmegvonástól szenvedő kamasz fiú számára, hogy addig nem lesz vége a kihallgatásnak, amíg nem tesz beismerő vallomást, lényegében megfosztották a hallgatás jogától. Ez az eset számos hasonlóságot mutat a szentélybeli vérengzés nyomozása során ugyancsak kényszerrel kieszközölt, ám a Doodyéval ellentétben hamis tényekre épülő beismerő vallomásokkal.

Térjünk vissza egy kis időre Michael McGraw és társai esetéhez: a pszichiátriai intézetből kezdeményezett híváskor Johnként mutatkozott be, majd barátját, Kelsey Lawrence-t nevezte meg gyilkosként. Amint később kiderült, a 24 éves, autópálya miatt büntetett előéletű, súlyos pszichés problémákkal küszködő férfi mindkét névvel saját magát azonosítja. A rendőrök közölték vele, hogy ha nem nevezi meg társait, a hatóság akadályoztatásával és hamis tanúzással vádolják, majd hozzátet-

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

---

ték, hogy ha mégsem bűnösök, arra ügyis rájönnek, és senkinek nem esik bántódása. Az általa megnevezett Dante Parkert 15 órán át hallgatták ki, folyamatosan azt hajtogatva, hogy társai terhelő vallomása, a kamerák felvételei, valamint a ruháján talált vér és ujjlenyomatok kétséget kizáróan bizonyítják bűnösségét, és nincs olyan esküdtszék vagy bíróság, amely ne ítélné el. Később a halálbüntetés lehetőségét, illetve a beismerő vallomás esetén borítékolható ügyészi jóindulatot emlegették sorozatosan.⁶

A harmadik típusú hamis vallomástétel a legrikább. A bűnelkövetéssel meggyanúsított személyek ugyanis esetenként hajlamosak maguk is elhinni bűnösségüket, és ténylegesen emlékezni kezdenek az általuk elkövetett, valójában azonban el nem követett cselekményre. Az amerikai kriminológiai és kriminalisztikai irodalomban jól ismert példája ennek a Washington állambeli olympiai Paul Ingram seriffhelyettes, helyi republikánus pártvezető esete. 1988-ban egy egyházi rendezvényen egy profetikus képességű terapeuta és a családsegítő szervezet munkatársainak nyomására az egyik lánya úgy nyilatkozott, mintha elfojtott emlékei lennének az apja által sátánista rituálé szerint elkövetett (a későbbi bizonyítás szerint ténylegesen meg sem történt) szexuális visszaélésről. A férfi tagadta a vádakot, ám ekkor a másik lánya nyilatkozott arról, hogy a lakásukban rendezett pókerpartikon rendszeresen megerősakolták. Sőt a lányok tucatnyi meggyilkolt és a kertben elásott csecsemőről is beszélték. Ingramet letartóztatták, és szép lassan elkezdett hinni a benne megbízó kollégái sejtetésének, hogy saját maga előtt is elfojtja a molesztálás emlékeit. A gyülekezet lelkésze is azt erősítette, hogy miután hisz az ördögben, és nem feltételezi leányairól, hogy hazudnának, így aztán lassan elporladt a magabiztossága saját cselekedeteit illetően. Az öt hónapig tartó, 23 kihallgatást magába foglaló, az alvásmegvonást a hipnotizálással elegyítő eljárás végére egy transzterápiát alkalmazó pszichológus segítségével maga is elhitte, hogy kettős személyisége van, és beismerte a terhére rótt cselekményeket, miután már látta magát, amint állatokat áldoz fel, és prostituáltakat gyilkol. Mire egy komolyabb pszichiátriai vizsgálat bizonyította az „emlékek” valótanságát, a beismerő vallomás miatt elítélték, és 14 évet börtönben is töltött.⁷ Az ilyen jellegű hamis beismerő vallomások többnyire a következő feltételek megléte esetén keletkeznek: alvásmegvonás, manipuláció, tartós izoláció, fenyegetés, illetve a bűnesetről készült képek hosszan tartó szuggesztíója.

⁶ Richard A. Leo – Richard J. Ofshe: The social psychology of police interrogation: the theory and classification of true and false confessions. *Studies in Law, Politics and Society*, vol. 16, 1997.

⁷ Például Lawrence Wright: *Remembering Satan.*, Knopf, New York, 1994

Adalékok a tisztességes eljárás dogmatikájához

Az amerikai szakirodalom az utóbbi években kiemelt érdeklődéssel fordult a kihallgatások és a tisztességes eljárás, konkrétan a kényszer hatására született beismerő vallomások témájához. A tárgyalt eset a téma klasszikusa, amelyhez fogható ismertséggel talán csak az ötven boszorkány beismerő vallomásával járó 1692-es salemi per, vagy a New York-i Central Park-i kocogó esete hasonlítható. Utóbbi esetben egy fiatal nő 1989-es brutális megerőszakolása és meggyilkolása után öt hamis beismerő vallomást csikartak ki tinédzserektől, akik azonnal visszavonták ugyan vallomásaikat, mondván, hogy csak azért ismerték be, hogy hazamehesse- nek, ennek ellenére elítélték őket, és csak 2002-ben, a valódi gyilkos és erőszakte- vő vallomása után szabadultak.

A kérdés azért érdekes, mert a kihallgatások módszertana és jogszabályi keret- rendszere meglepően kevésbé szabályozott. *Richard Leo* és *Richard Ofshe* 1998- ban publikált kutatása⁸ például hatvan esetet elemez behatóan, és a hamis beis- merő vallomások négy alesetét különíti el. Amint láthatjuk, esetünkben majd mindegyikre akad példánk.

Az első esetkör, amikor a terhelt nem létező bűncselekmény elkövetését ismeri be. 1990-ben a texasi Austinban például *Billy Gene Davis*, miután kétszer is meg- bukott a poligráfvizsgálaton, beismerte, hogy meggyilkolta volt barátnőjét – aki rö- videsen épen és egészségesen megjelent az arizonai Tusconban. Ugyancsak Ari- zonában, Phoenixben, *Christina Mason* beismerte, hogy rávetett egy harmadik személyt arra, hogy heroin- és kokaininjekciót adjon be a három hónapos gyerme- kének, hogy az végre abbahagyja a sírást. A boncolás azonban kimutatta, hogy semmilyen mérget vagy kábítószeret nem kapott, a halál oka vírusos tüdőgyulladás volt.⁹ Nagy port kavart három gyengeelméjű terhelt, *Dianne Tucker*, *Medell Banks* és *Victoria Banks* esete is, akiket egy olyan nő újszülött gyermekének meggyilkolá- sáért ítélte el egy alabamai esküdtszék, aki, amint az jóval később kiderült, soha nem eshetett teherbe.¹⁰

A második alesetben a beismeréssel szemben nyilvánvalóan meggyőző ellen- bizonyítékok kerültek elő: 1987-ben a Los Angeles-i rendőrségen *Ruben Trujillo* és *Pedro Delvillar* beismerte, hogy ők követtek el egy kettős rablógyilkosságot, ám ha-

⁸ Richard A. Leo – Richard J. Ofshe: The consequences of false confessions: deprivations of liberty and mis- carriages of justice in the age of psychological interrogation. *Journal of Criminal Law and Criminology*, Winter 1998

⁹ Uo. 451. o.

¹⁰ Steven A. Drizin – Richard A. Leo: The problem of false confessions in the post-DNA world. *North Carolina Law Review*, vol. 82, 2004, p. 923.

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

marosan kiderült, hogy a bűncselekmény idején mindketten büntetés-végrehajtási intézetben ültek. Ugyanilyen okból bizonyult hamisnak a beismerő vallomás 1993-ban a kaliforniai Laguna Beach-i rendőrségen vallomást tevő *Jose Soto Martinez*, valamint 1986-ban *Ivan Reliford* esetében Montanában és még sorolhatnánk. 1982-ben egy katolikus pap meggyilkolása kapcsán Új-Mexikóban vallomást tevő *James Harry Reyos* esetében gyorshajtásért kirótt helyszíni bírság igazolta, hogy az elkövetés időpontjában több száz mérföldre volt a bűncselekmény helyszínétől.

A harmadik esetben a később rendőrkézzre kerülő valódi elkövető igazolja a korábbi beismerő vallomások hamisságát.¹¹ 1979-ben, huszonegy órányi kihallgatás után *Paul Reggetz* beismerő a nyugat-virginiai rendőrségen, hogy megölte feleségét és két gyermekét. Tizenegy hónapnyi előzetes letartóztatás után a szomszédja is hasonló, ezúttal bizonyítékokkal is igazolható vallomást tett. 1996-ban *Robert Moore* huszonöt órányi kihallgatás után tett beismerő vallomást a New York állambeli Nassau megye rendőrségén, és csak a tényleges elkövető más bűncselekmény kapcsán tett beismerő vallomása alapján szabadult. A kutatók és a sajtó példák hosszú sorával szolgál még hasonló ügyekről. (A buddhista templom ügyében gondoljunk Peterson esetére.)

A negyedik esetkört a többnyire DNS-vizsgálatokkal kizárható tettesség adja. Csak az Egyesült Államokban eddig 252 esetben mentettek fel már jogerős elítéltet DNS-vizsgálat alapján, és ebből 42-ben hamis beismerő vallomáson alapult az eredeti ítélet.¹² Bár az adatok csak a felülvizsgált bírósági eljárásokat érintik (így leginkább a jéghegy csúcsát jelentik), a DNS-vizsgálat után elrendelt felmentések 15-20 százalékában hamis beismerő vallomás alapján hoztak ítéletet.¹³ Vizsgálatok azt is kimutatták, hogy a mai napig a „bizonyítékok királynőjének” tekinthető beismerő vallomásokat – különösen, ha vádalku keretében teszik – a bíróságok, de különösen az esküdtszékek lényegesen nagyobb súllyal veszik figyelembe, mint az egyéb bizonyítékokat, és abban az esetben is elítélik a terheltet, ha számos, egyéb esetekben meggyőző erejűnek tekintett bizonyíték ellentmond a bűnösségnek. Az ugyanis a kiindulópont, hogy egy értelmes, saját érdekeit felismerő terhelt nem tesz beismerő vallomást, hacsak valóban nem bűnös. Esküdtszéki vizsgálatok kimutatták, hogy beismerő vallomás esetén túlnyomó többségben akkor is bűnösnek fogják találni a vádlottat, ha tudják, hogy a vallomás kényszer hatására keletkezett, és akkor is, ha csak másodkézből származik, akár egy kétséges hitelességű, akár bizonyíthatóan hazugságban érdekelt tanútól. Érdekes módon, a családon belüli erő-

¹¹ Richard A. Leo – Richard J. Ofshe (1998): i. m. 452. o.

¹² Brandon L. Garrett: The substance of false confessions. *Stanford Law Review*, April 2010, p. 1052.

¹³ Saul M. Kassin – Steven A. Drizin – Thomas Grisso – Gisli H. Gudjonsson – Richard A. Leo – Allison D. Redlich: Police-Induced Confessions: Risk Factors and Recommendations. *Law and Human Behavior*, 2009

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

szak vagy a gyermekmoleesztálási ügyek esetében éppen fordítva van: a(z esetleg feltételezhetően kényszer hatására) visszavont feljelentések, illetve erősen szügesztív kihallgatási módszerekkel szerzett tanúvallomások többnyire felmentéssel végződnek.¹⁴

Brandon Garrett 2010-ben negyven, DNS-vizsgálat alapján utólag felmentéssel végződő, kényszer alatt született hamis beismerő vallomáson alapuló esetre kiterjedő kutatásában megállapítja, hogy a hamis beismerő vallomások többségében a terheltek részletes és gazdag leírást adtak az eset körülményeiről, ami nyilvánvalóan a rendőrség által elhintett utalásokon, kiszivárogtatott információkon vagy a feltett kérdésekbe foglalt feltevéseken alapult. Ezek kitartó ismétlése egyes személyiségtypusok esetén könnyen a bűnösség internalizálásához vezethet. (Különösen, ha a beismerés esetére például az ügyész által kért büntetés, illetve az előzetes fogva tartás körülményei tekintetében különféle engedményeket is kilátásba helyeznek.) A kutatás megállapította, hogy a DNS-vizsgálat által később felmentett elítéltek 43 százaléka szellemi fogyatékos, gyengeelméjű vagy legalábbis borderline eset volt; 33 százaléka fiatalkorú; az esetek 65 százalékában pedig legalább az egyik említett tényező erősen befolyásolható személyiséget mutatott.¹⁵ Az 1983-ban a virginiai Culeperben betörés gyanújával letartóztatott 23 éves, 69-es IQ-jú *Earl Washington* az összes, a kihallgatásakor felmerülő bűncselekmény elkövetését beismerte: az eredeti büntett mellett három erőszakos közöszlést és egy nemi erőszak utáni gyilkosságot. Az utóbbi esetében rosszul emlékezett az áldozat bőrszínére, és később visszavonta ugyan a vallomásait, halála ítéltek, és csak a siralomházban eltöltött tíz év után lefolytatott DNS-vizsgálatok alapján vált bizonyossá, hogy egyik bűncselekményt sem követhette el.¹⁶ Számos kutatás folyt arról, hogy az önbizalom-hiányos, erős megfelelési vágytól fűtött és különösen az autoritatív személyiségekkel (vagy hatóságokkal) szemben konfliktuskerülő személyiségek könnyen kényszeríthetők olyan helyzetbe, hogy hamis beismerő vallomást tesznek.¹⁷

Leo és Ofshe említett vizsgálata azt is kimutatta, hogy kényszer alatt születő hamis beismerő vallomásokra leginkább súlyos bűncselekmények esetén kerül sor: az esetek hetven százaléka emberölés (kb. hatvan százaléka erőszakos közöszlés és emberölés), kb. harminc százaléka nemi erőszak volt. A terheltek nagyjából húsz százaléka saját magát is hamisan vádolta a bűncselekmény elkövetésé-

14 Például Saul M. Kassin – Steven A. Drizin – Thomas Grisso – Gisli H. Gudjonsson – Richard A. Leo – Allison D. Redlich: Police-induced confessions, risk factors, and recommendations. *Law and Human Behavior*, February 2010.

15 Brandon L. Garrett: i. m. 1064. o.

16 Welsh S. White: False confessions and the constitution: safeguards against untrustworthy confessions. *Harvard Civil Rights–Civil Liberties Law Review*, Winter 1997, pp. 121–122.

17 Uo. 124. o.

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

vel.¹⁸ Drizin és Leo 2004-es kutatása¹⁹ százhuszonöt 1971 és 2002 közötti, bizonyítottan kényszer alatt született beismerő vallomás alapján a következő megállapításokat tette: a vallomástevők 93 százaléka férfi volt; 81 százalék emberölési, nyolc százalék nemi erőszakos, három százalék gyűjtogatási ügyben. A későbbi felmérés 74 százalékban a valódi elkövető azonosításának, 46 százalékban új tudományos bizonyíték napvilágra kerülésének következménye volt. A vallomástevők 63 százaléka 25 év alatti volt, 32 százalék fiatalon, 22 százalék szellemi fogyatékos, tíz százalék kóros elmeállapotú. A kutatás tanúsága szerint az Egyesült Államokban és Nagy-Britanniában a kihallgatások kilencven százaléka harminc perc és két óra közötti időt vesz igénybe, a vizsgált esetek 34 százaléka hat és tizenkét óra közötti időtartamot, 39 százaléka 12-24 órát, hét százaléka 24-48 órát, két százaléka 48-72 órát, további két százaléka pedig 72-96 órát vett igénybe, 16,3 órányi átlagos időtartammal. A gyanúsítottak nyolcvan százalékát hat, ötven százalékát pedig 12 óránál tovább hallgatták ki.²⁰ Márpedig a hat órát meghaladó kihallgatás még a konzervatívabb rendőrök szerint is kényszervallatásnak minősül.

Számos kutató a kihallgatások módszertanában látja a probléma gyökerét, ami Amerikában a mai napig egy hetvenéves, elsőként 1942-ben, a nyílt fizikai erőszakot háttérbe szorító pszichológiai módszerekre épített vallatást előlérbe helyező, *John E. Reid* és *Fred E. Inbau* által jegyzett, 626 oldalas kézikönyvön²¹ alapul. 1974 óta több mint félmillió rendőr vett részt a Reid és társai által szervezett kihallgatási szemináriumon.²² A kortárs szakma által többnyire tudománytalannak, álpszichológiának minősített, kilenc lépésből álló Reid-féle kihallgatási technika²³ alapján *Brian Gallini* szerint tulajdonképpen nagyjából az összes beismerő vallomás összeegyeztethetetlen az alkotmányos előírásokkal.²⁴ A kézikönyv ugyanis a terhelt pszichológiai megtörését tűzi ki célul, és a befolyásolás és a megfélemlítés széles eszköztárát vonultatja fel. Kiindulópontja, hogy a terhelt beismerő vallomást tesz abban az esetben, ha az előnyösebb számára, mint a tagadás és (ténylegesen bűnös terheltek esetében) a hatóság

18 Brandon L. Garrett: i. m. 1065. o.

19 Steven A. Drizin – Richard A. Leo: i. m. 891–1007. o.

20 Uo. 992. o.

21 *Criminal Interrogations and Confessions*. Inbau és Reid mellett az újabb kiadásokban Joseph B. Buckley és Brian C. Jayne is szerzőként szerepel.

22 Brian Gallini: *Police „science” in the interrogation room: seventy years of pseudo-psychological interrogation methods to obtain inadmissible confessions*. *Hastings Law Journal*, February 2010, p. 536.

23 A munka ugyanúgy kitér a kihallgatási helyiség hangszigetelésének és berendezésének fontosságára, mint arra, hogy a kihallgatás megkezdése előtt legalább öt percre magára kell hagyni a terheltet. Részletes leírásokat találunk például arról is, hogy a terhelt lelki alkatától függően a beismerő vallomás érdekében hogyan célszerű erkölcsileg felmenteni a terheltet (például biztosítani arról, hogy nyilván nagyon szerethette megölt házastársát, vagy arról, hogy bizony a rendőrök is megverik gyermekeiket esetenként).

24 Brian Gallini: i. m. 529. o.

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

félrevezetése miatt keletkező szorongás. A bűnösnek vélt személy kihallgatásakor tehát egyidejűleg kell növelni e szorongását és csökkenteni a vallomástételnek a terhelt által vélelmezett költségeit. Jó példa erre eredeti esetünk, az arizonai szentélyügy egyik vádlottjának, a később szabadlábra helyezett Leo Bruce-nak az esete. Kihallgatása három órával az őrizetbe vétele után kezdődött, szeptember 12-én, hajnali fél háromkor. A kihallgatást vezető FBI-ügynök közölte az ártatlanságát fenntartó terhelttel, hogy a rendőrségnek bizonyítékai vannak a bűnössége tekintetében: „Nem véletlenül van itt, a többi vádlottal üzletet kötöttek; megvannak a terhelő vallomásai és az egyéb bizonyítékok [...] a helyzet komoly, és senki sem sétál ki innen.” Két órányit azt sulykolták, hogy csak rosszabbul jár, ha nem tesz vallomást, mert a társai mindennel őt fogják vádolni. Őtör egy a templom tervrajzát, ujjlenyomatokat és a „többi” elkövető adatait tartalmazó szobába vitték, és további hét órányit őt faggatták, miközben azt ismételték, hogy a többiek beismerő vallomásának fényében az együttműködés az egyetlen esélye. Délutánra már nem ártatlanságát ismételték, hanem azt mondta: nem emlékszik az esetre. 12.10-kor az egyik rendőr azt közölte vele, hogy ha nem számol be – az egyébként kevésbé jelentős – szerepéről a gyilkosságokban, gázkamrába juthat. Negyed négykor, 13 órányit kihallgatás után már magát vádolta az elkövetéssel; két órányit később részletes beismerő vallomást tett.²⁵

A szakirodalom egységes a kérdésben²⁶: a megoldást a kihallgatások teljes idejének (lehetőleg a hang mellett a képre is kiterjedő, videós) rögzítése – ami 2003 óta Illinois államban például kötelező is –, valamint a kihallgatás folyamán igénybe vehető rendőri módszerek szabályozása, továbbá akár a kihallgatások idejének korlátozása, valamint a megtévesztési stratégiák tilalma jelentheti. A rendőri képzésben kiemelt hangsúlyt kell arra helyezni, hogy nemcsak a fizikai kényszer, de a különböző trükkök, ígérek, pszichológiai módszerek alkalmazása is vezethet olyan következményhez, hogy ártatlan terheltek később már nehezen ellenbizonyítható beismerő vallomást tesznek. Különösen a fiatalkorúak, a gyengeelműek, a kóros elmeállapotúak (Amerikában ők is büntethetők bizonyos körülmények között) és az egyébként befolyásolható személyiségű elkövetők esetében indokolt a fokozott körültekintés. A kényszer útján megszerzett beismerő vallomás, a „bizonyítékok királynője”, még ha statisztikai vagy politikai tekintetben rövid távon sikeres ügylezáráshoz vezet is, az alkotmányos standardok alaposabb vizsgálata esetén a terhelt vallomásának értékelhetetlenségével jár – ezáltal jogtalan fogva tartást, tetemes kárpótlási összegeket, valamint sok esetben a tényleges elkövető felelőssége vonásának elmaradását okozza.

²⁵ Welsh S. White: i. m. 129–130. o.

²⁶ Például Saul M. Kassin – Steven A. Drizin – Thomas Grisso – Gisli H. Gudjonsson – Richard A. Leo – Allison D. Redlich: i. m.